

CONSIDERATIO XV.

De Immensitate DEI.

Deus immensus est 1. per essentiam, omnibus & ubique presentem 2. per sapientiam, omnia ubique cognoscentem. 3. per potentiam, omnia ubique operantem.

P. 1. **D**Eus immensus est per essentiam omnibus, & ubique presentem. *Altitudinem caeli, & latitudinem terra, & profundum abyssi quis dimensus est, inquit Ecclesiasticus. c. 1. Si id nemo potuit, aut potest; quis ergo dimetietur infinitam illius immensitatem, quam caeli caelorum capere non possunt? Quae enim mensura immensis? quis finis infiniti? quis terminus nullo termino circumscripti? Cogita totam altitudinem caeli a summo usque deorsum, totam ejus latitudinem ab uno extremo ad alterum: spatium illud amplissimum non solum implet Deus sua essentia; sed & spacia omnia, quae concipi possunt extra omnem caelorum ambitum, totumque mundum. Neque enim uti nos, indiget loco Deus, ut ubi que sit, sed, ut inquit Augustinus, medit. c. 12. uti sine tempore sempiternus, ita sine*
fitu

situ ubique præsens, sine loco ubique totus est, sine extensione omnia implet, ac sine situ intra omnia manet; in se ipso enim semper fuit, est, & erit; in se habitat, sibi mundus, sibi tempus, sibi locus, sibi omnia. unde siue destrueretur hic mundus, siue multiplicaretur; non auferetur tamen aut minueretur ejus immensitas, semper tota & eadem siue intra, siue extra locum. Si enim mundus hic in nihilo, quo omni ex parte circumdatur, locum suum velut intra se invenit, Deus in eodem nihilo locum intra se non inveniat? omnis igitur locus in ipso est, ipse vero in nullo loco, qui proprie ipsius locus sit, utpote in se manens, & subsistens, uti ab aeterno, ita & nunc, & in aeternum; eo quod contineat omnia, adeoque & omnem locum, ipsum vero utpote immensum nihil contineat aut continere possit. Unde etiam nihil ipso superius, nihil inferius? nihil antrorsum, nihil retrorsum; nihil dextrorsum, aut sinistrorsum; quod hæc certum situm, certamque spatii dimensionem denotent; cujus essentia Divina capax non est: quod ubique & in omnibus sit singulo loco, ac extensione, & quidem indivisus; adeoque totus in toto mundo, totus similiter in qualibet ejus parte. Quod si proinde Deus

est.

essentia sua implet omnia, nec solum modo
 calum & terram, omnemque locum creatum,
 sed & creabilem, omnesque pariter res possi-
 biles; quomodo aut ipse non est in nobis, aut
 nos extra ipsum esse possumus? Quomodo
 non in ipso vivimus, movemur, & sumus?
 Quomodo non ipse totus in nobis, & totus
 extra nos, utpote individua simul, & immen-
 sa essentia, quæ arctari ac constringi se non
 patitur? Quis enim esset qui immensitati ejus
 limites poneret, quos excedere non posset,
 certisque eum coarctaret angustiis? Nescit
 profecto finem, qui, utpote in omnibus in-
 finitus, fine caret; nescit limites, qui aliis,
 non sibi limites posuit, nec si voluisset, sibi
 ponere potuisset; cum acquerere nihil, nihil
 amittere unquam potuerit: ideoque cum ha-
 buerit semper, quidquid habere potuit, &
 quidquid ad excellentiam ejusdem infinitam
 pertinet; minus habere non potuit, nec po-
 test, quam uti esse infinitum quoad tempus,
 ita pariter esse infinitum quoad locum: ut si-
 cut æternitas ipsius complectitur omne tem-
 pus, ita immensitas omnem locum; & sicut
 sibi ipse est sua duratio absque ulla temporis
 differentia, sic sibi (si ita loqui licet) sit sua
 æterna & incircumscripta ubicatio, absque
 ullo

illo loco aut termino: quem si Divinae immensitati natura sua inteminabili, affingis, non minus hæc mensurabilis erit, quam mundi hujus machina utcumque ampla, omniaque corpora caelestia: Quæ enim alicubi incipiunt, & alibi desinunt, haud dubie mensurationi subiecta sunt. Ah Deus meus si hæc considerem, quam te inter & me diversitatem invenio? Te totum quantum est cæli, terræque spatium, minime comprehendit: & ego vix locum occupo ex infinito illo cæli terræque complexu; dum vivo, plus loci non habens, quam qui commensuratur exili corpusculo meo; nec plus post mortem, imo minus adhuc, quam exiget sarcophagus, cui cadaver & cineres mei includentur. Vere *ad nihilum redactus sum, & nescivi*. Ps. 72. Vere miser & pauper sum, cum me divitem reputo; vere auctatus angustiis, dum simbrias meas dilato. Ah videam & agnoscam tandem quid sim, comparate ad immensam & infinitam essentiam tuam! discam revereri infinitas perfectiones tuas, ac me prosternere sub tanto Domino, quem *caeli calorum capere non possunt*, 3. Reg. 8. &c.

P. 2. *Per sapientiam omnia ubique cognoscentem*. Si Deo omnia plena, si non solum
instar

instat aeris nos ambit; sed & in nobis sit per
 essentiam, uti in semetipso, nostramque &
 animam, & corpus magis penetret, quam
 solis radii crystallum; nonne evidentissima
 ratione sequitur, quod omnes animi nostri
 corporisque motus, omnes, seu bonas, seu
 malas affectiones, omnes actus intellectus
 & voluntatis, omniaque opera nostra cla-
 rius & distinctius intueatur, quam ulla ratio
 humana & Angelica, imo nosmet ipsi [licet
 intime nobis præsentes] cognoscere possi-
 mus? Quis enim intellectus adeo subtilis ac
 perspicax; ut gradus claritatis, deliberatio-
 nis, intensiōnis, durationis unius etiam
 actus interni, variasque alias circumstantias
 aggravantes aut diminuentes, affectionesque
 diversas, in actum illum influentes, dignoscere
 ac metiri queat, nisi sola illa infinita sapien-
 tia, ubique & in omnibus præsens, quæ in
 minutissimis etiam animalculis sensu huma-
 no vix perceptibilibus, omnia eorum mem-
 bra, juncturas, situm, numerum, motus,
 proportionem, eorumque naturam, vires,
 inclinationes, proprietates, & quidquid in
 ipsis cognoscibile, perfectissime distinguit;
 quin vel minimum eum latere possit? Et quo-
 modo eum quidquam in anima nostra (etsi
 cetera

cetera vel ipsis Angelis inscrutabile sit cor hominis) lateret; cum & cor nostrum ipse finxerit & formaverit: Pl. 32. & simul omnibus actionibus nostris intersit, ceu testis oculatus omnium, quæ agimus? Ut merito Regius vates Pl. 93. impiis & incredulis exprobarit: *Qui plantavit aurem non audire, aut qui finxit oculum non considerat? Quæ enim insania fingere sibi Deum rerum omnium authorem, & ubique præsentem, ignorantem nihilominus, quid agatur in mundo; aut suæ solummodo intentum magnitudini, cetera velut sua attentione indigna, non curantem? Nonne scelestorum hæc vox est: Job. 22. Quid novit Deus? quasi per caliginem judicat; nubes latibulum eius, nec nostra considerat. Et Pl. 72. Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelsis? Quæ temeritas eum cæcitatibus arguere, cujus oculi ut lampas ardens: Dan. 10. Et multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes? Eccl. 23. Præsens itaque nobis est Deus non quomodoque, & quasi aliud agens, nostraque negligens; sed ita invigilans singulis, ut etiam in omnes gressus nostros oculos suæ attentionis*

H

tionis defigat: *Oculi ejus super vias hominum,*
& omnes gressus ejus considerat. Job. 21. Nec
 solum attendit ad ea, quæ exterius appa-
 rent; sed & ad omnia & singula, quæ intra
 nos, & in secreto conclavi cordis nostri cu-
 duntur, ac peraguntur: *Spirituum enim pon-*
derator est Dominus. Prov. 16 ut proin om-
 nia nuda & aperta sint oculis ejus, imo jam
 ante & ab æterno præscita, quam vel in mente
 nostra concepta; jam ante in statera justitiæ
 suæ appensa & librata, quam a nobis execu-
 tionis data. Equidem præsentis Dei vultum
 non certimus, non ideo tamen minus in nos,
 actionesque nostras intentus est: cum sat ma-
 nifestis argumentis semper ostenderit, se non
 tantum non longe esse ab unoquoque no-
 strum; sed & inspicere ac scrutari omnium
 corda & renes. An non enim videbat occulta
 consilia proditoris Judæ; cui jam ante,
 quam proditorium osculum offerret, per-
 fidiam suam exprobravit? non videbat pra-
 va molimina Sauli, quem spirantem minas
 ac cædes, ex equo præcipitavit? Non secre-
 tas cogitationes Simonis, quem ad defen-
 dendam Magdalenam, injusti judicii redar-
 guit? non Elham sub umbra Juniperi dor-
 mientem? quem pane & aqua refecit? Non
 Jo-

Jonam in ventre ceti, quem salvum & incolumem in littus perduxit? Et quomodo non videat, qui *finis mundi intuetur, & omnia quae sub celo sunt, respicit.* Job. 18. Qui fieri ergo possit, ut non ubique Deum me aspicientem prae oculis habeam? Pro! quanta mihi indicta necessitas bene operandi, cum semper & ubique verfer ante oculos domini & judicis mei, cuncta cernentis! Num audebo in conspectu ejus facere; quod vel in oculis hominum facere non auderem? Ubi ratio, ubi fides mea fuit, cum in corde meo tot flagitia peperi, & partum hunc infelicem a conspectu mundi, tam sollicitè abscondi; quasi vero, quod oculis hominum subducere potui, non fuisset in conspectu tuo semper? Vidisti Domine! vidisti, & ad iracundiam concitatus es, & nihilominus pepercit mihi oculus tuus, tantaque patientia dissimulasti iniquitates meas. O quanta bonitas, quanta clementia tua erga me! &c.

P. 3. *Per potentiam omnia ubique operantem.* Uti per essentiam ac sapientiam semper & ubique nobis praesens est Deus, ita non minus per omnipotentiam. Magna equidem & admiranda sunt, quae fecit ab initio in creatione caeli & terrae, dando rebus singulis

suam essentiam, suam naturam & indolem, suam formam ac proportionem, suos motus ac ordinem; at non minus admirandum, quod eadem Divina potentia, tantarum effectrix rerum, perpetuo iisdem creaturis suis ob innatam ipsis fragilitatem præsto esse debeat, illas conservando, ac veluti in momenta singula iterum producendo. Cum enim ex se nihil sint, uti ad hoc, ut essent, de suo nihil conferre potuerunt; ita neque ut esse ac subsistere pergant; non minus omni momento indigentes auctore suo, ne in suas tenebras & primigenium nihilum denuo relabantur; quam eo indigebant primo puncto suæ creationis, ut ex eodem emergerent. Ipso manum suam vel ad momentum subtrahente, necesse est haud aliter disparere omnia, quæ sub sole sunt, quam lucem e cælo, sole occidente: quod omnia creata ex suo creatore magis pendeant, quam lux ex sole. omnipotens namque manus illa non fabricata est solummodo orbem terrarum, sed ut loquitur Isaias c. 40. eundem constanter digitis suis appensum tenet, ne corruat; sustentat & portat, ne labatur & fatiscat. Unde Apostolus ad Hebr. 3. *Portans*, inquit, *omnia verbo virtutis suæ*, eodem scilicet ve. bo. quo

quo dixit & facta sunt, mandavit & creata sunt, eadem virtute omnipotentia suæ, qua omnia & singula ab initio produxit. Ex ipso enim & per ipsum & in ipso ita sunt omnia; ad Rom. II. ut sine ipso, eju-que virtutis influxu, aut omnino non sint, aut esse necessario desinant. Non minus autem necesse est, ut eadem omnipotentia (quæ singulis momentis tibi dat esse, vitam, inspirationem & omnia Act. 17.) quovis insuper tempore, omnique in loco tibi opituletur, concurrendo tecum ad omnia & reapse influendo in omnes motus, omnes perceptiones, omnes operationes animæ & corporis tui; detque non solum vires & potentiam, ut possis; sed & jayet & una operetur omnia, quæcunque operaris, ut quidquid agis, non solum tuum, sed simul Dei sit tecum agentis; ita ut cum Isa'ia c. 26. fateri cogaris: *Omnia opera nostra operatus es in nobis.* Concurrit ipse cum oculis tuis, ut videant; cum auribus, ut audiant; cum manibus, ut palpent; cum pedibus ut progrediantur; cum sanguine ut in arteriis citè magatur; cum corpore, ut sentiat; cum anima, ut intelligat ac velit. Ut proinde nihil possis sine ipso, sine præsentii ipsius adjumento, sine continuo ipsius in-

fluxu ac concursu : Divinaque ipsius omnipotentia non aliter tibi succurrere , ac in manibus quodammodo portare te debeat , quam provida mater gestans & juvans filiolum , se ipsum regere non valentem. Deut. 1. Sed neque Divino hoc concursu satis provisum adhuc foret impotentiae ac imbecillitati tuae , nisi pariter eadem omnipotentia cum rebus ceteris , quas ad obsequium tuum creavit , constanter concurreret ; cum sole ad te illuminandum , cum aqua ad te refocillandum , cum arboribus , plantis , animalibus ad te nutriendum. &c. ideoque tui causa in continuo motu teneret sidera , in continuo fluxu fontes , in continua fecunditate animalia , fertilitate terram , &c. sicque ut Apostolus ait. 1. ad Cor. 12. Operaretur omnia in omnibus. O quantum tibi debeo Deus meus ! quod semper & ubique misero mihi , omniumque egentissimo , tua omnipotentia subvenias , totque innumeris locupletes bonis , non attento animo nunquam non ingrato , quo me omnibus beneficiis tuis indignum reddo. Videri posses ideo solum esse omnipotens , ut cum te ipsum locupletare non possis , non indigens aliquo ; effunderes super me divitias bonitatis & omnipotentiae

tuae.

tuz. An non saltem melius illas impendisses innumeris aliis creaturis, quæ melius respondissent tantis beneficiis tuis? Quid ergo te movit, ut in indignum conferres, quæ aliis dignioribus ad majorem tuam gloriam conferre potuisses? an forte hæc ipsa ingratitude & indignitas mea tibi sufficit ad palam faciendam in me bonitatem ac misericordiam tuam? Sed O quantum hæc tua bonitas me in ruborem agere debet; dum video infinitum amorem tuum semper, & in omnibus triumphare de illiberalitate & inhumanitate mea! Anquidquam, quantumvis exigium, tibi præsto Deus meus, quin centuplicato retribuas mihi? Et cum tu potentiam & amorem tuum meæ utilitati constanter impendas, quo signo benevolentia me gratum tibi exhibeo? Nonne potius Judæ vestigia sequor, qui dum in frau charitatis tuæ nutritur, proditorio te vendit osculo? &c.

CONSIDERATIO XVI.

De Sanctitate DEI.

Hæc 1. Admiranda. 2. Adoranda. 3. Imitanda.

P. 1. *Hæc admiranda.* Multos equidem sanctitate eximios veneratur Ecclesia,